

Principer för immaterialrättslig hantering i forskningsavtal

Rekommendationer antagna av SUHF:s förbundsårsamling den 19 oktober 2016.

Förord

På uppdrag av SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor har en särskilt tillsatt arbetsgrupp tidigare genomfört en analys av villkoren för externfinansierad forskning (bilaga A). Analysen är en grundlig genomgång av de avtalsmässiga förutsättningarna för forskning vid svenska lärosäten och publicerades 2014-12-18. Expertgruppens slutsats var att det mot bakgrund av avsaknaden av policy och ett ökat fokus på lärosätenas roll i arbetet med nyttiggörande bör arbetas vidare med frågorna.

Trycket från omvärlden på lärosätena att hantera sina avtalsrelationer professionellt ökar på ett sätt som är en utmaning för högskolesverige. De flesta lärosätena ser också stor potential i att utveckla strukturerna i arbetet med samverkansuppgiften och arbete pågår på flera håll. Som en del i det arbetet är en samsyn kring vissa grundläggande avtalsprinciper nödvändig. För att på lång sikt säkerställa rimliga villkor för forskningen krävs också att lärosätena i större utsträckning talar med en röst i vissa grundläggande avseenden.

SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor har därför i ett särskilt projekt under ledning av universitetsjurist/enhetschef Martin Putsén vid Linköpings universitet, med avstamp i nämnda analys och EU:s rekommendationer om förvaltningen av immateriella rättigheter (bilaga B), tagit fram följande grundläggande principer för immaterialrättslig hantering i forskningsavtal.

1 Avtal

Vid externfinansierad forskning ska ägande- och nyttjanderättsfrågor regleras skriftligen innan forskningen inleds. Mot bakgrund av att universitetsanställda forskare, doktorander och studenter som deltar i forskningsprojekt ofta själva äger resultat de skapar ska de godkänna forskningsvillkoren innan de genomför arbete i projekt i de fall de som privatpersoner blir rättighetsinnehavare.¹

Beroende på hur forskning finansieras och vem som genomför den kan olika villkor vara rimliga. Utöver ren bidragsforskning kan forskning vid universitet/högskolor delas upp i två typfall; uppdragsforskning och samverkansforskning.

- **Uppdragsforskning** är forskning där hela forskningsprojektet finansieras genom att alla dess kostnader täcks av uppdragsgivaren, s.k. full kostnadstäckning, ofta formulerar finansiären också uppdraget.
- **Samverkansforskning** är forskning, ofta med privat(a) företag som delfinansiär, men där stat, lärosätet självt eller annan bidragsgivare bidrar med delfinansiering eller arbetsinsats.

2 Spridning av resultat

Avtal får inte inskränka rätten till fri publicering av lärosätes forskningsresultat (HL 1:6). En viss fördröjning kan dock vara rimlig i vissa fall. Publicering av resultat bör kunna fördröjas med maximalt en månad för att ge övriga avtalsparter möjlighet att säkerställa att publiceringen inte innehåller information som överenskommit ska vara hemlig, och med ytterligare tre månader för att möjliggöra ansökan om immaterialrättsligt skydd.

3 Bakgrundskunskap

Tidigare forskningsresultat, s.k. bakgrundskunskap, som ska användas i ny forskning ska om möjligt identifieras innan arbetet påbörjas. Äganderätt till bakgrundskunskap bör normalt inte överlåtas i forskningsavtal, vare sig vid samverkans- eller uppdragsforskning. Däremot ska äganderättsinnehavaren ge sådan nyttjanderätt som behövs för att övriga ska kunna genomföra överenskommet arbete.

¹ Det s.k. lärarundantagets omfattning kommer inte att behandlas eller utredas i denna framställning. Av pedagogiska skäl används begreppet forskare här som ett samlande begrepp för de som omfattas av lärarundantaget och därmed som privatpersoner kan få vissa rättigheter.

Det kan även vara rimligt att ge annan part en rätt att använda bakgrundskunskap för att de ska kunna använda sina egna resultat efter projektets slut, för kommersiell användning ska det i så fall ske mot marknadsmässig ersättning. Vid upplåtande av exklusiv nyttjanderätt till bakgrundskunskap måste dock alltid en rätt att använda den för fortsatt forskning- och utbildning säkras. Vid behov måste lärosätet också säkra en nyttjanderätt till bakgrundskunskap som tillhör annan, men som är nödvändig för att egna resultat ska kunna användas i framtida forskning och utbildning.

4 Ägande- och nyttjanderätt till resultat

Uppdragsforskning

Äganderättsfördelning

Den eller de som har skapat resultat är upphovsman till dem, vilket för lärosäten normalt innebär att dess forskare, som privatpersoner, har rättigheter till resultaten och lärosätet förfoganderätt. Äganderätt till gemensamma resultat bör fördelas i förhållande till storleken på parternas intellektuella insats.

Uppdragsgivarens rättigheter

Vid uppdragsforskning ska finansiären alltid få en kostnadsfri nyttjanderätt att använda resultat i egen forsknings- och utvecklingsverksamhet. I normalfallet kan finansiären även få en icke-exklusiv kommersiell nyttjanderätt. Finansiären kan även ges en rätt att inom viss tid förhandla om ytterligare rättigheter, t.ex. en optionsrätt.

Även äganderätt eller exklusiv nyttjanderätt kan i förväg överlätas till uppdragsgivaren om icke-exklusiv nyttjanderätt inte anses tillräckligt för uppdragsgivarens behov. Vid sådan överlåtelse ska dock universitetet verka för att dess upphovsman ska erhålla särskild ersättning.

Finansiären bör erbjudas möjlighet att förvärva ägande- eller nyttjanderätt till gemensamt ägda resultat mot marknadsmässig ersättning.

Lärosätets och enskilda forskares rättigheter

En förutsättning för alla forskningsavtal är att lärosätet och dess forskares möjligheter att fritt fortsätta att forska inom ett visst område och att välja samarbetsparters inte ska begränsas. Det är därför, oavsett överlåtelser och upplåtelser av nyttjanderätter, ett minimikrav att lärosätet och dess forskare tillförsäkras en fortsatt kostnadsfri rätt att använda forskningsresultaten i utbildning och akademisk forskningssamverkan.

Samverkansforskning

Äganderättsfördelning

Den eller de som har skapat resultat är upphovsman till dem, vilket för lärosäten normalt innebär att dess forskare, som privatpersoner, har rättigheter till resultaten och lärosätet förfoganderätt. Äganderätt till gemensamma prestationer bör fördelas i förhållande till storleken på parternas intellektuella insats.

Samarverkansparters rättigheter

Vid samverkansforskning förutsätter överlåtelse av äganderätt eller kommersiell nyttjanderätt till annan part skälig ersättning baserad på resultatets marknadsmässiga värde till den enskilde forskaren.

Samverkansparter kan vid behov erbjudas möjlighet att köpa ägande- eller exklusiv nyttjanderätt till gemensamt ägda resultat mot marknadsmässig ersättning.

Lärosätets och enskilda forskares rättigheter

Möjligheterna för lärosätet och dess forskare att fritt fortsätta att forska vidare inom området och att välja samarbetspartners ska inte begränsas. Det är därför, oavsett överlåtelser och upplåtelser av nyttjanderätt, ett minimikrav att lärosätet och dess forskare tillförsäkras en fortsatt kostnadsfri rätt att använda forskningsresultaten i utbildning och akademisk forskningssamverkan.

5 Bilagor

- Analys avseende villkor för externfinansierad forskning (A)
- EU-kommissionens rekommendation av den 10 april 2008 om förvaltningen av immateriella rättigheter i samband med kunskapsöverföring och en uppförandekod för universitet och andra offentliga forskningsorganisationer (2008/416/EG) (B)

Analys avseende villkor för externfinansierad forskning

Förord

Denna rapport är en analys av villkoren för externfinansierad forskning och är del i SUHF:s arbete med att ta fram rekommendationer.

Rapporten

SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor uppdrog 2013 åt en arbetsgrupp att analysera villkoren för externfinansierad forskning. Syftet var att utreda behovet av, förutsättningarna för och, om lämpligt, föreslå rekommendationer till SUHF:s medlemmar avseende hantering av externfinansierad forskning med fokus på forskningsresultat. Rekommendationerna ska kunna användas för att, gentemot finansiärer och samverkanspartners, tydliggöra under vilka villkor svenska lärosäten kan åta sig att bedriva helt eller delvis externt finansierade forskningsprojekt samt att på längre sikt kunna påverka finansiärens villkor för finansiering. Arbetsgruppen har bestått av ordförande Johan Asker (Uppsala universitet), David Spangenberg (KTH), Bo Edvardsson (Karlstads universitet), Karin Langborger (Lunds universitet) samt under första delen av arbetet Fredrik Gunnarsson (Högskolan i Gävle). Sekreterare har varit Lars Alberius, SUHF:s kansli.

Gruppens rapport finns som bilaga 1 i denna sammanställning.

Enkät om svenska lärosätens nyttiggörande av forskningsresultat

Som en del av arbetet har arbetsgruppen genomfört en enkätstudie beträffande svenska lärosätens arbete med nyttiggörande av forskningsresultat. Studien är en kartläggning av existerande riktlinjer samt den praktiska hanteringen.

En sammanställning av enkätsvaren finns redovisade i bilaga 2.

Nedan följer en analys av trender och liknande i enkätsvaren.

Fråga 1: Beskriv lärosätets policy, riktlinjer eller motsvarande för hantering av nyttiggörande av forskningsresultat.

15 av 21 lärosäten saknar policy för nyttiggörande. Fyra är på gång att utarbeta policy eller strategiska ramverk som inkluderar nyttiggörandefrågor. De som har policy har i gengäld flera olika former för styrdokument, till exempel så har Chalmers flera styrdokument med anknytning till enkäten. Flera lärosäten har tagit fram visionsdokument som inkluderar bland annat policy för nyttiggörande, medan andra antingen har eller är på gång att utarbeta policy relaterade till Horisont 2020.

Fråga 2: Oavsett regelverk, beskriv kort lärosätets praktiska hantering av nyttiggörandefrågor. Illustrera gärna med max tre faktiska fall. Följande aspekter är av särskilt intresse:

A: Om lärosätet har holdingbolag/innovationskontor, hur och när kopplas de till processen?

Större lärosäten har oftast både holdingbolag och innovationskontor. Mindre lärosäten har sällan ett eget holdingbolag eller innovationskontor. Snarare samarbetar man med flera andra mindre lärosäten – till exempel inom Innovation Väst eller Fyrklövern, eller så är man kopplade till större lärosätens holdingbolag och innovationskontor. Inom Fyrklövern har

man till och med en forskarutbildningskurs i nyttiggörande. Vid vissa större lärosäten är nyttiggörandefrågorna inte kopplade till varken holdingbolag eller innovationskontor.

B: Hur medvetandegörs forskarna om nyttiggörandefrågor inför och i forskningsprojekt?

Innovationskontoren vid vissa lärosäten informerar om nyttiggörandefrågor. Det kan göras genom individuellt eller genom konferenser, workshops, möten eller utbildningar/kurser på olika nivåer.

C: Vilka krav ställs på forskarna?

Oftast ställs inga direkta krav på forskarna. Om det finns krav framgår dessa av uppdragsavtalen. Ett lärosäte har inga krav förutom att forskarna ska anmäla bisyssla. Vissa lärosäten lyfter fram att forskning i samverkan påverkar nyttiggörandeaspekten, andra att med lärarundantaget är det svårt att ställa krav.

Fråga 3: Hur hanterar ditt lärosäte krav från finansiär om att lärosätet ska säkerställa att resultat nyttiggörs (t.ex. Horisont 2020)?

Flera svarar att frågan inte hanteras utöver vad som ingår i avtalet med respektive finansiär. Dessutom lyfter flera fram att ansvaret för att efterleva villkoren ligger på respektive forskare och prefekt. Flera lärosäten uppdaterar sina dokument relativt Horisont 2020, se även fråga ett. Högskolan i Borås lyfter fram att frågan inte väckts då all forskningsproduktion ska nyttiggöras. I likhet med det menar Högskolan i Jönköping att man inte åtar sig projekt som inte kan säkerställa att resultaten nyttiggörs.

Sammanfattning

Det kan konstateras – utifrån analysen ovan och avsaknaden av policys samt mot bakgrund av ett ökat fokus på lärosätenas roll i arbetet med nyttiggörande – att det finns anledning för lärosätena att arbeta vidare med dessa frågor och att det med fördel kan göras i samverkan, inom ramen för SUHF.

Stockholm, 2014-12-18

SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor

Bilaga 1: Rapporten

Inledning

Forskning vid svenska universitet och högskolor bekostas till betydande del av extern finansiering från nationella och internationella företag och organisationer samt från diverse forskningsstiftelser. Det är angeläget att lärosätena förstår de rättsliga förutsättningarna för att ta emot sådan finansiering. Det är också angeläget att tillämpa ett förhållningssätt som återspeglar att lärosätena är akademiska institutioner, med bland annat hänsyn till integritet och forskningsetik. Mycket finns att vinna på en samsyn mellan svenska lärosäten i dessa frågor.

SUHF:s expertgrupp för forskningsadministrativa frågor uppdrog 2013 åt en arbetsgrupp att analysera villkoren för externfinansierad forskning. Syftet var att utreda behovet av, förutsättningarna för och, om lämpligt, föreslå rekommendationer till SUHF:s medlemmar avseende hantering av externfinansierad forskning med fokus på forskningsresultat. Rekommendationerna ska kunna användas för att, gentemot finansiärer och samverkanspartners, tydliggöra under vilka villkor svenska lärosäten kan åta sig att bedriva helt eller delvis externt finansierade forskningsprojekt samt att på längre sikt kunna påverka finansiärers villkor för finansiering.

Arbetsgruppen har bestått av ordförande Johan Asker (Uppsala universitet), David Spangenberg (KTH), Bo Edvardsson (Karlstads universitet), Karin Langborger (Lunds universitet) samt under första delen av arbetet Fredrik Gunnarsson (Högskolan i Gävle). Sekreterare har varit Lars Alberius, SUHF:s kansli.

Arbetsgruppen föreslår några rekommendationer enligt nedan. Första avsnittet, *utgångspunkter*, etablerar begrepp och fastslår vissa grundläggande förutsättningar för extern finansiering. Andra avsnittet, *typfall av extern finansiering*, sammanfattar de fyra typfallen för när lärosätena kan ta emot extern finansiering. I sista avsnittet ges de konkreta rekommendationerna. Genom att tillämpa dessa bör lärosätena förbättra förutsättningarna för framtida samarbeten med industri och finansiärer.

Som en del av arbetet har arbetsgruppen genomfört en enkätstudie beträffande svenska lärosätens arbete med nyttiggörande av forskningsresultat. Studien är en kartläggning av existerande riktlinjer samt den praktiska hanteringen. Enkätsvaren finns redovisade i bilaga.

Utgångspunkter

Vad menar vi med forskning

Högskolelagen definierar inte begreppet *forskning* men konstaterar att, som allmänna principer ska gälla att, 1. forskningsproblem fritt kan väljas, 2. forskningsmetoden fritt får utvecklas samt 3. forskningsresultaten fritt får publiceras.¹

Med forskning menas här verksamhet av akademiskt värde som bedrivs vid lärosätet i syfte att generera ny kunskap. Att verksamheten är av akademiskt värde innebär att den kan offentliggöras genom bland annat akademisk publicering. Forskning vid ett lärosäte kan bedrivas av såväl anställda forskare som andra anknutna personer, inklusive studenter på olika nivåer. Är forskningen helt eller delvis finansierad av externa medel kan den kategoriseras enligt typfallen 1, 3 eller 4 nedan.

Att ta betalt

Med en handfull undantag är svenska lärosäten statliga myndigheter och agerar inom de direktiv från regeringen som närmare kommer till uttryck i respektive regleringsbrev. Lärosätena är underkastade de regelverk som generellt gäller för svenska statliga myndigheter (lagar och förordningar) samt de som särskilt reglerar verksamheten vid lärosäten (högskolelag och högskoleförordning). Därtill omfattas lärosätena av vad som gäller för svenska staten som följer av medlemskapet i den Europeiska unionen.

Utgångspunkten är att lärosätena bedriver en skattefinansierad avgiftsbefriad verksamhet. Från detta finns undantag då extern finansiering kan tas ut i form av avgifter. I regleringsbrevets bilaga 4 föreskrivs vissa typer av avgiftsbelagd uppdragsverksamhet. Så som myndighet finns därutöver vissa möjligheter att ta ut avgift enligt avgiftsförordningen. Följande verksamheter ska enligt regleringsbrevet medföra avgift (så kallad avgiftsfinansierad verksamhet):

- Beställd utbildning, utbildning inom yrkeshögskola m.m., uppdragsutbildning och utbildning av studieavgiftsskyldiga
- Uppdragsforskning
- Högskoleprov, biljett- och programintäkter, inträde till museum samt upplåtande av bostadslägenhet.

Följande verksamheter ska/kan enligt avgiftsförordningen 4 § medföra avgift:

- Tillhandahållande av tidskrifter och andra publikationer, informations- och kursmaterial samt konferenser och kurser
- Tillhandahållande av rådgivning och annan liknande service

¹ Högskolelagen 1 kap 6 §

- Tillhandahållande av lokaler, utrustning, offentlig inköps- och resurssamordning, automatisk databehandlingsinformation i annan form än skrift, upplysning per telefon (utöver servicesskyldigheten) samt tjänsteexport.

Verksamheter enligt 4 § avgiftsförordningen får tillhandahållas endast om den är förenlig med myndighetens uppgift (enligt lag, instruktion eller annan förordning) samt att varorna och tjänsterna tillhandahålls i en verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.

Forskning mot avgift

Avgiftsbelagd forskning görs i form av uppdragsforskning, enligt regleringsbrevets bilaga 4. Vid uppdragsforskning gäller krav på full kostnadstäckning. Om full kostnadstäckning inte uppnås, det vill säga om forskningsuppdraget är underfinansierat, är det inte tillåten verksamhet enligt regleringsbrevet. Dessutom är det problematiskt ur ett statsstödsperspektiv att lärosäten, så som myndigheter, utför underfinansierade uppdrag åt privata aktörer då detta kan betraktas som en otillåten subvention.

Förutsättningar för uppdragsforskning beskrivs närmare i typfall 1 nedan.

Forskning med annan finansiering

Extern finansiering som inte är avgift är bidrag. Till skillnad mot avgift kännetecknas bidrag av att finansiären inte "köper" något. Följaktligen utgår inte mervärdesskatt på stödet. Det finns inte helleranspråk från finansiären på resultatet av arbetet.

Förutsättningar för bidragsfinansierad forskning beskrivs närmare i typfall 3 (flera samarbetspartners) och typfall 4 (en mottagare).

Annan tjänsteförsäljning

Liksom andra statliga myndigheter kan lärosäten sälja tjänster inom ramen för de villkor som anges i avgiftsförordningen 4 §. I gränslandet till uppdragsforskning finns kategorin "rådgivning och annan liknande service" (punkt 4). Viktigt vid sådan tjänsteförsäljning är att, även om utförandet av rådgivningen/servicen kan medföra viss akademisk nytta, detta inte är forskning.

Förutsättningar för rådgivande service beskrivs närmare i typfall 2.

Läraryndantaget

Läraryndantaget utgår från ett undantag för lärare i lag (1949:345) om rätten till arbetstagens uppfinningar och innebär i sin mest restriktiva tolkning att lärosätet inte kan göra anspråk på lärares uppfinningar.² Även om den exakta omfattningen inte låter sig fastställas

² 3 §, "Utgör forskning- eller uppfinnarverksamhet arbetstagarens huvudsakliga arbetsuppgift och har en uppfinning tillkommit väsentligen såsom resultat av denna verksamhet ... äger arbetsgivaren ... helt eller delvis inträda såsom arbetstagarens rättsinnehavare med avseende å uppfinningen",

här, torde det inte råda tvivel om att merparten av svenska lärosäten tillämpar lärarundantaget i en vidare omfattning än vad som ges uttryck för i lagtexten och låter lärarundantaget omfatta mer än bara lärare och patenterbara uppfinningar. Som konsekvens är det inte alltid tydligt vem som äger den information som upplåts genom svenska lärosäten vid forskningssamverkan, ofta kallad bakgrundsinformation.

Nyttiggörande

I lärosätenas uppdrag ingår att verka för att forskningsresultat tillkomna vid lärosätet kommer till nytta.³ Forskningsresultat kan nyttiggöras på olika sätt, till exempel genom tillgängliggörande genom bland annat forskningspublikationer eller genom implementering i praktisk verksamhet. Ofta förknippas nyttiggörande dock med kommersiell exploatering. Extern finansiering villkoras ofta av krav på nyttiggörandeaktiviteter. Att notera är forskningsfinansiering som kommer genom EU ofta innebär att lärosätena tar ansvar för att resultat immaterialrättsligt skyddas och exploateras.⁴

Enkätsvaren visar att många lärosäten aktivt arbetar med nyttiggörandefrågor och till exempel ger forskare tillgång till stödstrukturer för exploatering av forskningsresultat. Inget lärosäte har uppgett att de tvingar sina forskare att själva nyttiggöra resultaten eller övertar ägande av resultat för nyttiggörande i egen regi.⁵ Det är därför oklart om svenska lärosäten fullt ut kan leva upp till villkoren för att delta i till exempel EU:s ramprogram för forskning och innovation (Horisont 2020). Vidare saknar flera lärosäten så kallad Intellectual Property (IP)-policy, vilket är en förutsättning för att delta.

Offentlighet och sekretess

Svenska lärosäten, inklusive stiftelsehögskolorna, kan inte hemlighålla information i vidare omfattning än vad som medges av offentlighets- och sekretesslagen. Avtalsvillkor som stipulerar hemlighållande därutöver kan inte upprätthållas.

samt 1 §, andra stycket, "Lärare vid universitet, högskolor och andra inrättningar som tillhör undervisningsväsendet skall inte i denna egenskap anses såsom arbetstagare enligt denna lag..."

³ För statliga högskolor är kravet uttryckt i högskolelagen 1 kap 2 §. För stiftelsehögskolor får detta anses vara en naturlig följd av att t.ex. erhålla medel för innovationskontor. Se t.ex. bilaga 2 till Chalmers avtal med staten rörande utbildnings- och forskningsuppdrag.

⁴Se t.ex. Horizon 2020 Annotated Model Grant Agreement (version 1.6., 20August 2014), Section 3. Genom artikel 23a.1 ställs bl.a. krav på implementering av principerna i *the Commission Recommendation on the management of intellectual property in knowledge transfer activities* första och andra punkten, vilket bl.a. innebär krav på IP-policy. Genom artikel 27 och 28 ställs vissa krav på att immaterialrättsligt skydda resultat, när möjligt, och vidta åtgärder för exploatering, när lämpligt.

⁵ Dock uppger Högskolan i Jönköping att de, i syfte att bättre nyttiggöra forskningsresultat, initierat ett arbete med att avtala om samägande av resultat mellan högskolan och forskare.

Typfall av extern finansiering

Följande typfall beskriver förutsättningar för lärosäten att ta emot extern finansiering. Typfallen är schabloniserade och beskriver dels vad som är tillåten verksamhet vid lärosätena, dels vad som är ett ansvarsfullt förhållningssätt. Om finansieringen inte kan inordnas i något av typfallen bör det ifrågasättas om mottagande av finansieringen är tillåten.

Typfall 1, uppdragsforskning

Exempel: Företag presenterar forskningside till lärosäte. Lärosätet åtar sig att genomföra projekt i enlighet mot ersättning.

Vem äger resultaten? Vem kan kommersialisera?	Lärorundantaget hanteras genom internt avtal mellan forskaren om lärosätet alternativt gör forskaren åtagandet direkt mot uppdragsgivaren. Resultat överläts eller licensieras normalt till uppdragsgivare.
Vad krävs för finansieringsgrad?	Full kostnadstäckning krävs. Moms utgår för tjänsteförsäljning.
Vad gäller för offentliggörande av resultat?	Lärosätet förbehåller sig rätten att kunna offentliggöra resultaten genom vetenskapliga publikationer.
Vem står risken?	Lärosätet åtar sig endast begränsat ansvar för forskningsresultats funktionalitet. Ekonomiskt ansvar för skada vid avtalsbrott begränsas till rimlig nivå i relation till ersättningen men normalt inte över lärosätets försäkringskydd.
Fortsatt användning av resultat?	Lärosätet förbehåller sig rätt att använda resultatet i fortsatt akademisk verksamhet.

Typfall 2, Köp av rådgivning och annan liknande service

Exempel: Lärosätet undersöker visst förhållande åt en myndighet

Vem äger resultaten? Vem kan kommersialisera?	Ofta uppdragsgivaren men inte nödvändigtvis. Det viktiga är ofta att uppdragsgivaren kan använda resultaten för avsett ändamål.
Vad krävs för finansieringsgrad?	Fritt för lärosätet att bestämma upp till full kostnadstäckning om inte annat föreskrivet av regeringen. Moms utgår för tjänsteförsäljning.
Vad gäller för offentliggörande av resultat?	Inte nödvändigt för lärosätet att offentliggöra.
Vem står risken?	Lärosätet utställer vissa garantier för resultat. Ekonomiskt ansvar för skada vid avtalsbrott begränsas till rimlig nivå i relation till ersättningen men normalt inte över lärosätets försäkringskydd.
Fortsatt användning av resultat?	Lärosätet kan begära forskningslicens om behövt

Typfall 3, Samarbetsprojekt med bidragsfinansiering

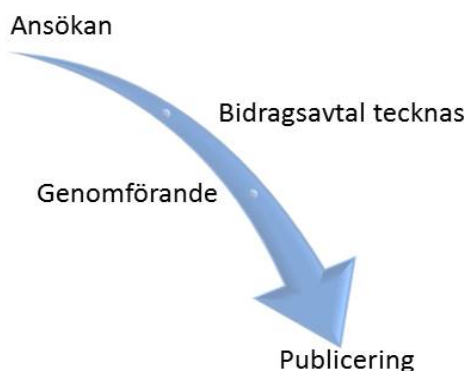
Exempel: Ett eller fler lärosäten utför forskningsprojekt med en eller fler företag. Projektet delfinansieras av forskningsfinansiär (EU, myndighet eller forskningsstiftelse). Finansiering utbetalas till den koordinerande parten. Forskningsfinansiären ställer krav på formen av samarbetet samt på nyttiggörande av resultat. Samfinansiering från parterna krävs.

Vem äger resultaten? Vem kan kommersialisera?	Part som tagit fram resultat äger resultatet, för lärosäten upphovsmannen vid lärosätet. Krav på licenser till resultat förekommer ofta
Vad krävs för finansieringsgrad?	Delfinansiering
Vad gäller för offentliggörande av resultat?	Lärosätet förbehåller sig rätten att kunna offentliggöra resultaten genom vetenskapliga publikationer.
Vem står risken?	Lärosätet åtar sig endast begränsat ansvar för forskningsresultats funktionalitet. Ekonomiskt ansvar för skada vid avtalsbrott begränsas till rimlig nivå i relation till ersättningen men normalt inte över lärosätets försäkringsskydd.
Fortsatt användning av resultat?	I den mån egna resultat överläts, liksom för andras resultat, förbehåller sig lärosätet rätt att använda resultatet för fortsatt akademisk verksamhet.

Typfall 4, Bidragsfinansierad forskning

Ett lärosäte erhåller bidrag för genomförande av ett visst forskningsprojekt

Vem äger resultaten? Vem kan kommersialisera?	Lärorundantaget gäller.
Vad krävs för finansieringsgrad?	Del eller helfinansiering
Vad gäller för offentliggörande av resultat?	Beslutas av forskaren om inte bidraget villkorats med att resultaten offentliggörs.
Vem står risken?	Inga särskilda risker föreligger

Förslag till rekommendationer

Generellt om villkor när lärosäten tar emot pengar för att bedriva forskning

Forskning är till sin natur verksamhet med osäkert utfall och det är därför olämpligt att lärosätet garanterar forskningen resultat. Följaktligen ska inte resultatets kommersiella användbarhet garanteras eller att det inte inkräktar på annans immaterialrätt. Lärosäten som är svenska myndigheter bör generellt vara försiktiga med att göra åtaganden som kan medföra oskäliga konsekvenser för svenska staten. Följaktligen ska inte obegränsad skadeståndsskyldighet accepteras.

Mot bakgrund av de allmänna principer som gäller för forskning är det tveksamt om lärosäten kan göra åtaganden som begränsar lärosätets personal från att bedriva forskning inom ett visst område. Följaktligen ska inte forskarnas möjligheter att samarbeta med tredje man inom ett visst forskningsområde begränsas. *Det är särskilt angeläget att lärosätet försäkras sig om att forskningsresultat kan användas i fortsatt forskning.* Lärosätet ska därför säkerställa rätten att forska vidare även om en uppdragsgivare övertar äganderätten till resultat, ofta kallat forskningslicens. Lärosäten har alltid att värna den grundläggande principen om att forskningsresultat ska kunna publiceras.

Praktisk hantering av typfall 1 – uppdragsforskning

Avtal tecknas mellan uppdragsgivaren och lärosätet, där lämpligen frågor om ersättning, ägande, konfidentiell information, publicering och ekonomiskt ansvar regleras. Därutöver måste lärosätet försäkra sig om att, gentemot involverade forskare ha säkrat rätten att avtala om deras forskningsresultat liksom befintlig kunskap (bakgrundsinformation). Krav på full kostnadstäckning gäller.

En naturlig följd av att uppdragsgivaren betalar för ett forskningsarbete är att lärosätet och involverad personal får acceptera att uppdragsgivaren ges långtgående rätt till resultaten. Detta genom att uppdragsgivaren får äganderätt till resultaten eller långtgående licenser. Oavsett vilket, är det viktigt att lärosätet säkrar rätten att publicera eller på annat sätt offentliggöra resultaten enligt vetenskaplig praxis. Om nödvändigt för att möjliggöra patentering, kan viss tidsfördröjning accepteras innan offentliggörande. Tiden för senareläggning av offentliggörande ska vara rimlig och anpassad så att varken de kommersiella eller de akademiska värdena av uppdraget omintetgörs. För det fall uppdraget omfattar (forskar)studerande vid lärosätet är det viktigt att tidsbegränsningar för offentliggörande inte medför nackdelar för studentens möjlighet till examen.

För att kunna använda resultaten av uppdraget kan uppdragsgivaren behöva ges rätt att använda eller överta bakgrundskunskap. Bakgrundskunskap har upparbetats utanför uppdraget och ska inte överlåtas eller upplåtas utan tillkommande ersättning motsvarande dess värde. Detta för att lärosätet inte otillbörligen ska gynna uppdragsgivaren. Tillkommande ersättning ska som utgångspunkt komma informationsägaren/upphovsmannen tillgodo.

Praktisk hantering av typfall 2 – Köp av rådgivning och annan liknande service

Typfall 2 utgör tjänsteförsäljning som svenska myndigheter har möjlighet att bedriva i begränsad omfattning. Vid renodlad tjänsteförsäljning bör sedvanliga kommersiella avtal tecknas. Lärosätet bör dock beakta:

- Att inte avgiftsförordningens möjligheter att ta ut avgift används då det egentligen handlar om forskningsuppdrag då detta skulle kringgå principerna för uppdragsforskning.
- Att det är problematiskt om svenska myndigheter säljer tjänster på ett sätt som är negativt för den fria konkurrensen.
- Att tjänsteförsäljning ska vara förenligt med lärosätens uppgift och att det finns begränsningar i avgiftsförordningen relaterade till typ, karaktär och kvantitet av rådgivning lärosätet säljer.

Av integritets- och förtroendeskäl är viss försiktighet påkallad för en allt för vidlyftig försäljning av tjänster som kan uppfattas som forskning.

Praktisk hantering av typfall 3 – Samarbetsprojekt flera parter

Samverkansavtal tecknas, där lämpligen frågor om ägande, konfidentiell information, publicering, förutsättningar för tillkommande och avhoppande samarbetsparter och ekonomiskt ansvar regleras. Utgångspunkten bör vara att vardera samverkansparten äger sina egna resultat. I lärosätets fall gäller det upphovsmannen vid lärosätet. I den mån avtalet innebär överlåtande eller upplåtande av resultat och bakgrundsinformation måste lärosätet säkra rätten till detta gentemot sin personal.

Samverkansavtalet får inte medföra att lärosätet överlåter eller upplåter resultat utan ersättning motsvarande värdet för överlåtelsen/upplåtelsen. Detta för att samverkan i praktiken inte ska utgöra underfinansierad uppdragsforskning. Detta hindrar inte att en samarbetspart tillgodogör sig resultaten genom att köpa eller licensiera dessa på marknads-mässiga villkor.

Om ersättning utgår för resultat och detta betalas direkt till lärosätet, är det svårt att överföra ersättningen till upphovsmannen utan beskattning för inkomst av tjänst. Det är heller inte självklart på vilken grund lärosätet skulle utbetala ersättningen till den enskilda forskaren. Några möjliga sätt att hantera detta är:

- *Lärosätet som garant:* Lärosätet försäkrar sig om att personalen upplåter/överlåter visst resultat till en samverkanspart. Samverkansparten och forskaren ingår där- efter ett eget överlåtelse-/upplåtelseavtal för det aktuella resultatet. Forskare får ersättning direkt från samverkansparten. Forskaren kan också låta sig representeras av eget bolag och avtalet ingås då med bolaget. Upplägget innebär ofta att sam- verkansparten accepterar att ingå avtal om resultatet med någon som inte är part i samverkansavtalet.

- *Lärosätets holdingbolag*(förutsätter att lärosätet har tillgång till holdingbolag): I samverkansavtalet anges lärosätets holdingbolag som motpart vad det gäller överlåtelse och licenser. Genom avtal mellan forskaren och lärosätets holdingbolag har holdingbolaget övertagit ägandet eller viss rådighet över resultatet/bakgrunds-informationen. Upplägget förutsätter att holdingbolaget är villigt och har resurserna att agera som resultatägare.
- *Lärosätet som mottagare av ersättning*: Ett alternativ till att forskaren erhåller ersättningen privat är att ersättningen kommer lärosätet tillgodo i den verksamhet som forskaren är engagerad i. Detta förutsätter dock att forskaren ger sitt medgivande.

Praktisk hantering av scenario 4 – Bidragsfinansierad forskning

Med bidrag avses medel som tas emot utan krav på motprestation.⁶ Bidragsgivaren kan lämna bidraget till en viss verksamhet vid lärosätet och även förbehållas redovisning för hur medlen använts. Bidrag utgör inte en avgift.

Det är viktigt att lärosätet i bidragsavtalet inte gör åtaganden som innebär att bidraget i praktiken blir ett uppdrag, till exempel genom att bidragsgivaren förbehålls rättigheter till resultat.

⁶Se ESV 2005:14, *Erhållna bidrag och donationer*, sida 4
(<http://www.esv.se/PageFiles/1777/erhallna-bidrag-och-donationer.pdf>)

Bilaga 2: Enkätssammanställning

Lärosäte	Beskriv lärosätets policy, riktlinjer eller motsvarande för hantering av nyttiggörande av forskningsresultat.	Oavsett regelverk, beskriv kort lärosätets praktiska hantering av nyttiggörande-frågor. Illustrera gärna med max tre faktiska fall. Följande aspekter är av särskilt intresse: A: Om lärosätet har holdingbolag/innovationskontor, hur och när kopplas de till processen? B: Hur medvetandegörs forskarna om nyttiggörande-frågor inför och i forskningsprojekt? C: Vilka krav ställs på forskarna?	Hur hanterar ditt lärosäte krav från finansiär om att lärosätet ska säkerställa att resultat nyttiggörs (t.ex. Horisont 2020)?
Blekinge tekniska högskola (BTH)	<ul style="list-style-type: none"> Saknar policy/regelverk för nyttiggörande. Arbetar på ett strategiskt ramverk, vilket ska omfatta även nyttiggörandeaspekter. Frågan hanteras huvudsakligen genom avtal med industripartier. 	<p>A: Knuten till Innovationskontor Syd. Saknar holdingbolag men kan utnyttja Lunds universitets.</p> <p>B: Enheten BTH Innovation arbetar med upplysning om och hjälp med konkreta nyttiggörande-frågor.</p> <p>C: Inga explicita krav ställs på forskare relaterade till nyttiggörande.</p>	Hanteras inte explicit utöver vad som ingår i avtalet. Dock är det lärosätet som svarar får att uppfylla åtaganden men i fall av partnerskap får partnerskapet styra då lärosätet som sådant inte kan styra. Involverade forskare ansvarar för att uppfylla krav som ställs. Lärosätet litar på att forskarna kan hantera sådana här krav.
Chalmers tekniska högskola (CTH)	<ul style="list-style-type: none"> Har flera styrdokument, bl.a. "Strategi för nyttiggörande", "Riktlinjer för Chalmers samverkan med näringslivet" och "handläggningsordning externt finansierad verksamhet". Chalmers åtar sig i vissa fall att driva nyttiggörandeprocesser (Riktlinje samverkan näringsliv avsnitt 8) 	Ej svarat.	I bifogad riktlinje samverkan näringsliv avsnitt 8 berörs delvis frågan t.ex. att forskare genom forskaravtal omfattas av överlåtelse/upplåtelse-skrivningar i projektavtal, att Chalmers inte generellt kräver att resultat skyddas men att upphovsmannen kan behöva medverka till skyddande ifall av överlåtelse till samarbetspart. Om Chalmers är skyldig att äga resultaten så ska Chalmers förbehålla sig rätten att överlåta denna skyldighet och forskaren ska erbjudas att ta över rätten innan någon annan överlåtelse sker.
Försvars-högskolan (FHS)	<ul style="list-style-type: none"> Saknar policy/regelverk för nyttiggörande Har stor andel forskningsuppdrag, beställaren nyttiggör själv. 	<p>A: Saknar holdingbolag/innovationskontor.</p> <p>B: Få uppdragsgivare med tydlig nyttoperspektiv och forskarna är medvetna om detta.</p> <p>C: Kraven är det som framgår av uppdragsavtalen.</p>	Hänvisar till fråga 1 och 2.

Göteborgs universitet (GU)	<ul style="list-style-type: none"> • Har visionsdokument (Vision 2020), policy för nyttiggörande samt handläggningsordning för avtal inom uppdragsverksamhet samt regler för uppdrag med särskilda säkerhets- och sekretesskrav. • Uppdaterar nu alla dokument i anledning av KMP-arbetet (<i>Knowledge management plattform</i>). 	<p>A: Har innovationskontor och holdingbolag som integreras i nyttiggörandeprocessen. GU Holding äger universitetets strategiska innehav, t.ex. i specifika forskningsmiljöer. Hanterar även ägandet av immateriella strategiska tillgångar.</p> <p>B: Forskare medvetandegörs genom workshops, möten och konferenser. Innovationskontorer arbetar mot forskare i enskilda fall.</p> <p>C: Forskare skriver forskaravtal.</p>	<p>Forskaravtal finns. Uppdaterar policy och styrdokument i anledning av Horisont 2020 och krav på IP-policy.</p>
Högskolan i Borås (HiB)	<ul style="list-style-type: none"> • Har ett antal principskrivningar i sina mål och strategier om samverkan och nyttiggörande. • Saknar policy eller riktlinje för hantering av nyttiggörande. 	<p>A: Har tillstånd att bilda holdingbolag och tillgång till diverse resurser i form av inkubatorer mm.</p> <p>B: Kopplar mot Innovationskontor Väst. Bedriver projekt Nyforsk i syfte att engagera forskare i nyttiggörande-frågor. Planerar bygga upp ett Grants office.</p> <p>C: Inga direkta krav men mycket av forskning sker i samverkan, vilket påverkar nyttiggörandeaspekten.</p>	<p>Frågan har inte väckts då all forskningsproduktion ska nyttiggöras.</p>
Högskolan Halmstad (HH)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy eller motsv. • Ska utreda behovet av sådan. 	<p>A: Holdingbolaget kan investera i resultat som inte är låsta genom avtal. Rådgivning sker från Innovationskontor Väst samt egen innovationsstödsfunktion. Den senare har även uppsökande och informerande verksamhet om nyttiggörande.</p> <p>B: Process under utveckling med bl.a. kursmoment i nyttiggörande.</p> <p>C: Önskar att forskarna är medvetna om frågorna men ställer inga särskilda krav.</p>	<p>Svarar inte på frågan.</p>
Högskolan i Jönköping (HiJ)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy, riktlinje eller regelverk för nyttiggörande. 	<p>A: Delägare i en teknikpark där det arbetas aktivt med nyttiggörande. Kopplar mot Innovation Väst. Delägare i investmentbolag. Har initierat arbete med att samäga resultaten (forskare-högskola/utvecklingsbolag).</p> <p>B: Olika inom olika vetenskapsområden men inget organiserat arbete anges.</p> <p>C: Ser till att uppfylla avtalsvillkor men ser i övrigt svårigheter med att ställa krav pga lärarundantaget och efterlyser att detta tas bort/inskränks för effektivare nyttiggörande</p>	<p>Åtar sig inte projekt om högskolan inte kan säkerställa det nyttiggörande som krävs av finansären.</p>

Högskolan Väst (HV)	<ul style="list-style-type: none"> • Har skrivningar i visionsdokument men synes sakna konkret policy/riktlinje. 	<p>A: Ej holdingbolag, ej innovationskontor. Kopplar till Innovation Väst. Har innovationsrådgivare anställd.</p> <p>B: Viss utbildning under forskarutbildningen i nyttiggörande frågor. Har även förekommit workshops och seminarier på ämnet.</p> <p>C: Inga generella krav utan projektanknutet.</p>	Svarar inte på frågan.
Karlstads universitet (KaU)	<ul style="list-style-type: none"> • Policy för nyttiggörande. Ska anpassas till Horisont 2020 under 2014. • Tillämpar lärarundantag lärare/forskare (för både patenterbara uppfinningar såväl som för andra idéer om inte annat avtalas) • Tillämpar inget lärarundantag för övrig personal. • Deltar aktivt, via universitetets Grants & Innovation Office, i det regionala innovationssystemet 	<p>A: Grants & Innovation Office som bistår från pre-projekt till post-projekt. Är en del av Innovationskontoret Fyrklövern och har därmed tillgång till verifieringsmedel samt driver en Fyrklövergemensam öppen idébank. Har holdingbolag som används som ett verktyg i innovationsprocessen, HB är inte ägare av IP.</p> <p>B: Nyttiggörande syns i strategidokumentet och Grants & Innovation Office ordnar riktade aktiviteter så som workshops eller rådgivning direkt till forskare. Arbetar med utbildning, handböcker, verktyg och modeller som erbjuds forskare, doktorander och studenter (via Drivhuset).</p> <p>C: Inga krav från KaU utöver att anmäla bisyssla.</p>	Har policy avseende nyttiggörande som kommer att uppdateras under hösten 2014 med avseende på Horisont 2020.
Karolinska institutet (KI)	<ul style="list-style-type: none"> • Har riktlinjer för näringslivssamverkan. • Ledningsfunktion med ansvar för innovation och näringslivssamverkan. • Arbetar med lokalt innovationssystem • Hänvisar till många dokument som relaterar mot samverkan men inget som direkt verkar handla om nyttiggörande. 	<p>A: Har flera holdingbolag med bl.a. investmentbolag registrerat på Nasdaq. Har avdelning för entreprenörskap samt innovationskontor. Innovationskontoret stödjer forskarna och samverkar med UU. Mäklar även samarbeten med industri. Lärarundantaget oftast den immaterialrättsliga utgångspunkten. Idéer kan slussas till KI Innovation AB (KIAB) och då tas delar av ägandet över. KIAB har även idéscouter inom strategiska områden.</p> <p>B: Hänvisar till kraven på nyttiggörande i utlysningarna.</p> <p>C: Hänvisar till krav från finansierare.</p>	KI informerar om villkoren för viss finansiering. Ansvaret att efterleva villkoren ligger på forskare och prefekt.
Konstfack	<ul style="list-style-type: none"> • Trycker i strategidokument på nyttiggörande. 	Saknar holdingbolag och innovationskontor men har genom Gröna tåget-projektet uppmärksammats på nya möjligheter. Forskare uppmanas att publicera sina resultat.	Utbildnings- och forskningsadministrativa avdelningen bevakar att arbetsresultaten från externfinansierad verksamhet kommer samhället till nytta.

Linnéuniversitetet (LnU)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy eller motsv. • Har innovationskontor som ger anställda rådgivning. 	<p>A: Har innovationskontor samt Grants office inom avdelningen för externa relationer. Härigenom stöd genom rådgivning, affärsutveckling, grundläggande IP etc. Knyter an till Fyrklövern och därmed Vinnovas verifieringsmedel. Har holdingbolag.</p> <p>B: Forskare informeras om stöd för nyttiggörande-aspekter. Innovationskontoret kan göra intellektuella inventeringar.</p> <p>C: Inga särskilda krav ställs generellt.</p>	Projektledare och prefekt/dekan är gemensamt ansvariga för att finansiärens regler följs.
Lunds universitet (LU)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy för nyttiggörande. • Har dock policy vad gäller open access-publicering. 	Har LU Innovation System (innovationsenhet, innovationskontor och holdingbolag). Arbetar med inspiration (uppsökande verksamhet), idéflöde (konkret hjälp att utveckla idéer), kommersialisering (holdingbolag investerar i idé) samt bolagisering (där holdingbolag blir delägare).	Saknar centrala riktlinjer. Personal ska teckna "avtal för anställda" för enskilda projekt.
Malmö högskola (MaH)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy för nyttiggörande. 	<p>A: Saknar holdingbolag.</p> <p>B: Forskarservice har en rådgivande funktion till individuella forskare när det gäller medvetendegörning och säkerställande av nyttiggörande av forskningsresultat.</p>	Se svar 2B.
Mittuniversitetet (Miun)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy men arbetar på en. 	Har innovationskontor samt tillgång till Fyrklövern. Ska informera och stimulera nyttiggörande genom seminarier och individuell rådgivning. Har holdingbolag som kan investera i idéer samt bistå med licensfrågor (bl.a. genom Fyrklöverns idébank). Forskningscentra erbjuder inventering av immateriella tillgångar inför samverkansprojekt. Fyrklövern har doktorandkurs i nyttiggörande.	Avtal tecknas med de enskilda forskarna som binder dem till projektavtalet. Dock ser Miun ett problem med att detta kommer i konflikt med lärarundantaget, men har ingen lösning.
Mälardalens högskola (MDH)	<ul style="list-style-type: none"> • Har visionsdokument och områdesstrategi. • Har vissa längre samarbetsavtal. • Har riktlinjer för publicering. • Saknar en riktig policy för nyttiggörande. 	<p>A: Ej holdingbolag eller innovationskontor men knyter an mot innovationskontor InterAct (leds av KTH).</p> <p>B: Medvetengör genom strategidokument samt i enskilda projekt utifrån finansieringskraven. Finns också lågselektiv inkubator, Idélab, som bidrar till medvetenheten.</p> <p>C: -</p>	Beslut om externfinansiering fattas antingen av rektor eller akademichef och de krav som finansiären ställer hanteras av de som ansvarar för projektet. För vissa finansiärer, t.ex. KK-stiftelsen, finns särskilda beslutsrutiner.

Sophiahemmet högskola (SHH)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy. 	Forskningschefen talar med doktorander och forskare om dessa frågor.	Forskningen nyttoinriktad och nyttiggörs av sjukvården.
Stockholms konstnärliga högskola (SKH)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy. 	A: - B och C: Lärare arbetar och forskar nära olika konstnärliga yrkesområden. Resultaten omsätts i regel i någon form av praktisk tillämpning, men även i publicerade artiklar och böcker såväl nationellt som internationellt.	Inga generella riktlinjer.
Umeå universitet (UmU)	<ul style="list-style-type: none"> • Saknar policy, men arbete pågår inom innovationskontoret med att ta fram beslutsunderlag för en möjlig IP-policy. • Inom ramen för strategiska arbete berörs nyttiggörande i olika aspekter. 	A: Umeå universitets innovationskontor (IK) har i uppdrag att verka för att forskningsresultat och kunskapstillgångar nyttiggörs. Samverkar med Externa relationer och Grants office. B: Görs via riktade aktiviteter och event, personlig rådgivning, forskningsambassadörer etc.	Verkar för att öka förmågan till strategiska val, att lyfta innovations- och nyttiggörande i forskningsprojekten, ökad samverkan med stödfunktioner och liknande.
Uppsala universitet (UU)	<ul style="list-style-type: none"> • Strategidokument samt handlingsplan. • Enheten UU Innovation. • Policy för nyttiggörande på gång. 	A: Har innovationskontor samt holdingbolag. Det senare kopplas in så fort det blir affärsrisker och investerar i idéer. Samverkar med många andra aktörer, t.ex. UIC. B: Utbildningsinsatser, uppsökande verksamhet, informationsmaterial, tidning, mentorsprogram, utmärkelser. Arbetar aktivt med att knyta ihop forskare och industri bl.a. genom allokering av egen personal i projekt. C: Inga formella krav generellt men krav i samband med ansökningar.	IP-policy håller på att tas fram. Har bl.a. Entreprenörsskolan, ett särskilt EU-kontor etc.
Örebro universitet (ÖrU)	<ul style="list-style-type: none"> • Har policy. 	A: Innovationskontoret kopplas in så fort som möjligt, gärna redan vid ansökan. B: Personal kontaktar innovationskontoret eller innovationskontoret går ut i verksamheten. Doktorander erbjuds kurs i nyttiggörande. C: Inga särskilda krav.	Hanteras genom att lärosätet i sina ansökningar beskriver sin stödstruktur för nyttiggörande.

REKOMMENDATIONER

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS REKOMMENDATION

av den 10 april 2008

om förvaltningen av immateriella rättigheter i samband med kunskapsöverföring och en uppförandekod för universitet och andra offentliga forskningsorganisationer

[delgivet med nr K(2008) 1329]

(Text av betydelse för EES)

(2008/416/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION UTFÄRDAR DENNA REKOMMENDATION

bättre kommunikation och interaktion mellan offentlig och privat sektor.

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 165, och

(4) De offentliga organisationerna behöver delta aktivt i förvaltningen av immateriella rättigheter och kunskapsöverföringen för att socioekonomiska vinster ska kunna genereras och för att man ska kunna locka till sig studenter, forskare och nya forskningsmedel.

av följande skäl:

(1) När Lissabonstrategin nylanserades 2005 betonade EU:s stats- och regeringschefer vilken viktig funktion som bättre förbindelser mellan offentliga forskningsorganisationer, som universiteten, och näringslivet har för arbetet med att främja cirkulering och användning av idéer i ett dynamiskt kunskapsamhälle och förbättra konkurrenskraften och välfärden.

(5) På senare år har medlemsstaterna tagit olika initiativ för att främja kunskapsöverföring på nationell nivå, men det finns kvar stora skillnader mellan medlemsstaternas regelverk, politik och praxis, och metoderna för förvaltning av immateriella rättigheter inom offentliga forskningsorganisationer varierar, vilket kan förhindra eller hämma den gränsöverskridande kunskapsöverföringen i Europa och genomförandet av ett europeiskt område för forskningsverksamhet.

(2) Insatser bör göras för att bättre omvandla kunskap till socioekonomiska vinster. Därför behöver offentliga forskningsorganisationer sprida och använda offentligfinansierade forskningsresultat effektivare så att de kan utnyttjas för nya produkter och tjänster. Detta kan ske genom exempelvis samarbeten mellan näringslivet och den akademiska världen (forskningssamverkan eller kontraktforskning som genomförs eller finansieras tillsammans med en privata sektorn) licensavtal och bildandet av avknoppningsföretag.

(6) Efter kommissionens meddelande från 2007 ⁽¹⁾, som behandlar tillvägagångssätten för en gemensam europeisk ram för kunskapsöverföring, uppmanade Europeiska rådet i juni 2007 kommissionen att utarbeta riktlinjer för de offentliga forskningsorganisationernas förvaltning av immateriella rättigheter i form av en rekommendation till medlemsstaterna.

(3) Ett effektivt utnyttjande av offentligfinansierade forskningsresultat förutsätter en fungerande förvaltning av immateriella rättigheter (dvs. kunskap i bredast tänkbara bemärkelse, som omfattar allt från uppfinningar och mjukvara till databaser och mikroorganismer, oavsett om dessa skyddas av rättsliga instrument, som patent), utveckling av en entreprenörsanda och entreprenörsfärdigheter inom offentliga forskningsorganisationer samt

(7) Avsikten med den här rekommendationen är att ge medlemsstaterna och regionerna politiska riktlinjer för utvecklingen eller uppdateringen av nationella riktlinjer och ramar samt att ge de offentliga forskningsorganisationerna en uppförandekod, för att förbättra de offentliga forskningsorganens förvaltning av immateriella rättigheter och kunskapsöverföring.

⁽¹⁾ KOM(2007) 182.

- (8) Samverkan inom området forskning och utveckling och kunskapsöverföring mellan gemenskapen och tredjeländer bör bygga på tydliga och enhetliga rekommendationer och metoder som säkrar rättvis och lika tillgång till sådana immateriella rättigheter som uppkommer genom internationell forskningssamverkan, till gagn för alla berörda parter. Den bifogade uppförandekoden bör användas som referens i detta sammanhang.
- (9) Ett antal goda metoder, som bör hjälpa medlemsstaterna att genomföra den här rekommendationen, anges. Medlemsstaterna kan själva välja vilka förfaranden och metoder som bäst kan säkerställa att principerna i den här rekommendationen följs, med hänsyn till förhållandena i det egna landet, eftersom de metoder som fungerar bra i en medlemsstat inte nödvändigtvis fungerar lika bra i en annan. Hänsyn bör också tas till befintliga riktlinjer på gemenskaps- och OECD-nivå.
- (10) Kommissionen och medlemsstaterna bör övervaka genomförandet av den här rekommendationen och dess effekter samt främja ett utbyte av goda metoder för kunskapsöverföring.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS ATT MEDLEMSSTATERNA

1. ser till att alla offentliga forskningsorganisationer sätter upp kunskapsöverföring som ett strategiskt uppdrag,
2. uppmuntrar offentliga forskningsorganisationer att utarbeta och offentliggöra strategier och förfaranden för förvaltning av immateriella rättigheter i enlighet med uppförandekoden i bilaga I,
3. stöder utvecklingen av kunskapsöverföringskapacitet och -kompetenser i offentliga forskningsorganisationer och av åtgärder för att öka studenters medvetenhet och kompetens (framför allt inom teknik och vetenskap) när det gäller immateriella rättigheter, kunskapsöverföring och företagande,
4. främjar spridning på bred front av kunskap som skapas med hjälp av offentliga medel, genom att vidta åtgärder för att främja öppen tillgång till forskningsresultat och samtidigt göra det möjligt att skydda eventuella immateriella rättigheter som berörs,
5. samarbetar och vidtar åtgärder för att förbättra enhetligheten för sina respektive ordningar för ägande av immateriella rättigheter på ett sådant sätt att det främjar samverkan över gränser och kunskapsöverföring inom forsknings- och utvecklingsområdet,
6. använder de principer som beskrivs i den här rekommendationen som underlag för införande eller ändring av nationella riktlinjer och lagar för förvaltningen av immateriella rättigheter och för offentliga forskningsorganisationers kunskapsöverföring, för överenskommelser om forskningssamarbete med tredjeländer och för varje annan åtgärd för att främja kunskapsöverföring, liksom i samband med utarbetandet av politiska strategier eller finansieringssystem inom detta område, med beaktande av bestämmelserna om statligt stöd,
7. vidtar åtgärder för att se till att uppförandekoden genomförs i största möjliga utsträckning, antingen direkt eller genom de regler som fastställs av nationella forskningsorgan,
8. ser till att deltagare i internationella forskningsprojekt som kommer från medlemsstater respektive tredjeländer behandlas lika och rättvist när det gäller ägande och tillgång till immateriella rättigheter, till ömsesidig gagn för alla berörda parter,
9. utser en nationell kontaktpunkt som ska ha till uppgift att samordna åtgärder som rör kunskapsöverföring mellan offentliga forskningsorganisationer och den privata sektorn (även transnationella frågor) i samarbete med liknande kontaktpunkter i andra medlemsstater,
10. granskar och tillämpar bästa praxis enligt bilaga II, med beaktande av de nationella förhållandena,
11. senast den 15 juli 2010 och därefter vartannat år informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits utifrån den här rekommendationen och om de effekter de haft.

Utfärdad i Bryssel den 10 april 2008.

På kommissionens vägnar

Janez POTOČNIK

Ledamot av kommissionen

BILAGA I

Uppförandekod för universitet och andra offentliga forskningsorganisationer om förvaltningen av immateriella rättigheter i samband med kunskapsöverföring

Den här uppförandekoden består av tre huvudgrupper av principer.

Principerna för en intern policy för immateriella rättigheter, som består av de grundläggande principer som offentliga forskningsorganisationer bör genomföra för att på ett effektivt sätt förvalta de immateriella rättigheter som deras forsknings- och utvecklingsverksamhet (egen eller i samverkan) ger upphov till.

Principerna för kunskapsöverföring kompletterar principerna för immateriella rättigheter genom att mer specifikt inriktas på aktiv överföring och användning av sådana immateriell egendom, oavsett om den är skyddad av immateriella rättigheter.

Principerna för forskningssamverkan och kontraktsforskning är avsedda att omfatta alla typer av forskningsverksamhet som utförs eller finansieras gemensamt av ett offentligt forskningsorgan och den privata sektorn, framför allt forskningssamverkan (där alla parter utför FoU-uppgifter) och kontraktsforskning (där ett privat företag lägger ut FoU på ett offentligt forskningsorgan).

Principer för en intern policy för immateriella rättigheter

1. Utveckla en policy för immateriella rättigheter som ett led i den offentliga forskningsorganisationens långsiktiga strategi och uppdrag. Den ska offentliggöras internt och externt och en enda ansvarig kontaktpunkt ska utses.
2. Denna policy ska innehålla tydligt formulerade regler för personal och studenter om hur nya idéer som kan vara av kommersiellt intresse ska tillkännages och om äganderätten till forskningsresultat, dokumentation, hantering av intressekonflikter och interaktion med tredje part.
3. Främja kartläggning, utnyttjande och, vid behov, skydd av immateriella rättigheter, i enlighet med den offentliga forskningsorganisationens strategi och uppdrag och i syfte att maximera de socioekonomiska vinsterna. För detta ändamål kan olika strategier antas – eventuellt differentierade efter respektive vetenskapligt/tekniskt område – exempelvis strategin för allmän egendom och strategin för öppen innovation.
4. Tillhandahålla lämpliga incitament som säkerställer att all berörd personal deltar aktivt i genomförandet av policyn för immateriella rättigheter. Dessa incitament ska inte utesluta vara av finansiell art utan bör också främja karriärutveckling, genom att aspekter som rör immateriella rättigheter och kunskapsöverföring beaktas i bedömningsförfaranden, vid sidan av akademiska kriterier.
5. Överväga att se till att den offentliga forskningsorganisationen skapar enhetliga portföljer av immateriella rättigheter – t.ex. inom särskilda teknikområden – och när så är lämpligt inrättar pooler av patent och immateriella rättigheter, som inkluderar andra offentliga forskningsorganisationers immateriella rättigheter. Detta kan främja utnyttjandet, i och med att en kritisk massa skapas och transaktionskostnaderna minskar för tredje part.
6. Öka kunskaperna och de grundläggande kompetenserna när det gäller immateriella rättigheter och kunskapsöverföring, genom utbildning av studenter och forskningspersonal och genom att se till att personal med ansvar för förvaltning av immateriella rättigheter och kunskapsöverföring har den kompetens som krävs och får den utbildning som de behöver.
7. Utveckla och offentliggöra en policy för offentliggörande och spridning som främjar en bred spridning av forsknings- och utvecklingsresultat (t.ex. genom publicering med fri tillgång) och samtidigt acceptera eventuella fördröjningar i de fall då skydd av den immateriella rättigheten planeras, även om detta bör begränsas till ett minimum.

Principer för en policy för kunskapsöverföring

8. För att främja användningen av offentligfinansierade forskningsresultat och maximera deras socioekonomiska effekter, överväga alla tänkbara utnyttjandemekanismer (som licensavtal och avknopningsföretag) och alla tänkbara partner i utnyttjandet i detta avseende (som avknopningsföretag eller befintliga företag, andra offentliga forskningsorganisationer, investerare eller stödtjänster eller -stödorgan) och välj de lämpligaste.
9. En proaktiv policy för immateriella rättigheter och kunskapsöverföring kan generera ytterligare medel för den offentliga forskningsorganisationen, men detta får inte betraktas som huvudmålet.

10. Se till att den offentliga forskningsorganisationen har tillgång till eller besitter professionella kunskapsöverföringstjänster, t.ex. enheter för juridiska, finansiella och affärsrelaterade frågor samt för skydd av immateriella rättigheter samt personal med teknisk bakgrund.
11. Utveckla och offentliggöra en policy för licensavtal, för att harmonisera arbetsmetoderna inom den offentliga forskningsorganisationen och säkerställa att alla överenskommelser är rättvisa. Överhuvudtaget bör överföring av ägandet till immateriella rättigheter som tillhör den offentliga forskningsorganisationen och beviljandet av exklusiva licenser ⁽¹⁾ vara föremål för en ingående bedömning, särskilt när det gäller tredje part från länder utanför Europa. Licenser för utnyttjandeändamål bör omfatta lämplig ersättning, finansiell eller annan.
12. Utveckla och offentliggöra en policy för bildandet av avknopningsföretag, som möjliggör och uppmuntrar att den offentliga forskningsorganisationens personal deltar i bildandet av avknopningsföretag när så är lämpligt och som klargör förhållandena på längre sikt mellan avknopningsföretagen och den offentliga forskningsorganisationen.
13. Fastställa entydiga principer för hur man ska dela upp finansiell avkastning på inkomster från kunskapsöverföring mellan den offentliga forskningsorganisationen, avdelningen och uppfinnarna.
14. Övervaka skyddet av immateriella rättigheter och kunskapsöverföring och framgångarna inom sådan verksamhet samt regelbundet offentliggöra dessa. Den offentliga forskningsorganisationens forskningsresultat, expertis och immateriella rättigheter bör synliggöras för den privata sektorn, för att främja utnyttjandet.

Principer för forskningssamverkan och kontraktsforskning ⁽²⁾

15. Bestämmelserna för forskningssamverkan och kontraktsforskning ska vara förenliga med varje parts uppdrag. De bör ta hänsyn till nivån på den privata finansieringen och vara förenliga med forskningsverksamhetens syften. Man ska framför allt inrikta sig på att maximera forskningens kommersiella och socioekonomiska effekter, att främja den offentliga forskningsorganisationens mål att locka privata forskningsmedel, att inta ett förhållningssätt till immateriella rättigheter som möjliggör ytterligare akademisk forskning och forskningssamverkan och att se till att spridningen av FoU-resultat inte hindras.
16. Frågor som rör immateriella rättigheter bör klargöras på ledningsnivå så tidigt som möjligt i forskningsprojektet, helst innan det inleds. Dessa frågor omfattar fördelning av ägandet till sådana immateriella rättigheter som uppstår inom ramen för projektet (nedan kallade *förgrund*), kartläggning av de immateriella rättigheter som parterna äger innan projektet inleds (nedan kallade *bakgrund*) och som behövs för genomförandet av projektet eller för utnyttjandeändamål, liksom tillträdesrätter ⁽³⁾ avseende förgrund och bakgrund för dessa ändamål, samt fördelningen av inkomster.
17. I ett projekt för forskningssamverkan ska ägandet av förgrunden kvarstå hos den part som genererat den, men det kan tilldelas de olika parterna på grundval av avtal som sluts i förväg; dessa ska på lämpligt sätt återspegla respektive parts intressen, uppgifter och finansiella eller andra bidrag till projektet. Vid kontraktsforskning ska den förgrund som genereras av den offentliga forskningsorganisationen ägas av parten från den privata sektorn. Ägarskapet till bakgrunden ska inte påverkas av projektet.
18. Tillträdesrätter ⁽³⁾ bör klargöras av parterna så tidigt som möjligt i forskningsprojektet, helst innan det inleds. När det är nödvändigt för utförandet av forskningsprojektet, eller för utnyttjandet av en parts förgrund, bör tillträdesrätt kunna ges till andra parter förgrund och bakgrund, enligt villkor som på lämpligt sätt återspeglar respektive parts intressen, uppgifter och finansiella eller andra bidrag till projektet.

⁽¹⁾ För FoU-resultat som har flera tänkbara tillämpningsområden bör man undvika exklusiva licenser som utfärdas utan att begränsas till något visst användningsområde. I princip ska också offentliga forskningsorganisationen reservera de rättigheter som behövs för att underlätta spridning och ytterligare forskning.

⁽²⁾ När en offentlig forskningsorganisation deltar i kontraktsforskning eller forskningssamverkan med en partner från näringslivet kommer kommissionen automatiskt (dvs. utan något anmälningskrav) att anse att inget indirekt statligt stöd beviljas till näringslivspartner via den offentliga forskningsorganisationen om de villkor som fastställs i *Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation* (EUT C 323, 30.12.2006 – särskilt punkterna 3.2.1 och 3.2.2) uppfylls.

⁽³⁾ Tillträdesrätter avser rättigheter som parterna beviljar varandra, till skillnad från licenser till tredje part. De bör fastställa vilka parter som har rätt att använda vilka delar av förgrunden/bakgrunden, i forskningssyfte och/eller för utnyttjande av forskningsresultat, samt villkoren för detta.

BILAGA II

Identifierad myndighetspraxis för att underlätta förvaltningen av immateriella rättigheter vid kunskapsöverföring från universitet och andra offentliga forskningsorganisationer*Kunskapsöverföring som ett strategiskt uppdrag vid offentliga forskningsorganisationer*

1. Kunskapsöverföring mellan universitet och näringsliv måste bli en permanent politisk och verksamhetsanknuten prioritering för alla offentliga organ för forskningsfinansiering i en medlemsstat, både på nationell och regional nivå.
2. Ansvaret för frågan faller utan tvekan på det ministerium som har hand om att samordna initiativ för att främja kunskapsöverföring med andra ministerier.
3. Varje ministerium och regional myndighet som arbetar med kunskapsöverföring ska utse en person som är officiellt ansvarig för att övervaka effekterna. De ska sammanträda regelbundet för att utbyta information och diskutera olika sätt att förbättra kunskapsöverföringen.

Strategier för att förvalta immateriella rättigheter

4. Man bör främja en god förvaltning av immateriella rättigheter som uppstår till följd av offentlig finansiering. Förvaltningen bör alltså ske enligt etablerade principer som tar hänsyn till näringslivets rättmätiga intressen (t.ex. tillfälliga sekretesskrav).
5. Den forskningspolicy som tillämpas bör bygga på att den privata sektorn hjälper till att kartlägga tekniska behov och främja privata investeringar i forskning, samt uppmuntra utnyttjandet av offentligfinansierade forskningsresultat.

Kunskapsöverföringskapacitet och -kompetenser

6. Offentliga forskningsorganisationer och deras personal måste få tillräckliga resurser och incitament för att kunna ägna sig åt kunskapsöverföring.
7. Det måste vidtas åtgärder som garanterar att de offentliga forskningsorganisationerna har tillgång till och kan anställa utbildad personal (särskild personal med ansvar för kunskapsöverföring).
8. Det ska finnas en uppsättning standardkontrakt och ett verktyg som, på grundval av en rad parametrar, ska tjäna som beslutsunderlag vid valet av lämpligt standardkontrakt.
9. Innan det fastställs nya mekanismer för att främja kunskapsöverföring (som mobilitets- eller finansieringsordningar) ska lämpliga intressegrupper som små och medelstora företag och storföretag såväl som offentliga forskningsorgan konsulteras.
10. Sammanslagning av resurser mellan offentliga forskningsorganisationer på lokal eller regional nivå ska främjas när dessa inte har den kritiska massa av forskningsutgifter som motiverar att de förfogar över ett eget kontor för kunskapsöverföring eller egen tjänst för förvaltning av immateriella rättigheter.
11. Det ska startas program för stöd till avknopningsföretag där det ingår utbildning i företagande och där de offentliga forskningsorganen arbetar i närkontakt med lokala företagskuvöser, investerare, stödtjänster för näringslivet etc.
12. Statliga medel ska göras tillgängliga för stöd till kunskapsöverföring och engagemang i näringslivet vid offentliga forskningsorganisationer, bland annat genom inhyrda experter.

Enhetlighet inom det transnationella samarbetet

13. För att främja transnationell kunskapsöverföring och underlätta samarbetet med parter från andra länder, ska ägaren till immateriella rättigheter från offentligfinansierad forskning definieras enligt tydliga regler och denna information, tillsammans med eventuella finansieringsvillkor som kan påverka kunskapsöverföringen, ska göras lättåtkomliga. I de flesta medlemsstater är det huvudsakligen institutionerna – och inte forskarna – som står som ägare till de immateriella rättigheterna.
14. Vid undertecknandet av internationella avtal om forskningssamarbete ska de villkor och bestämmelser som rör de projekt som finansieras av båda länder ge samma rättigheter åt alla parter, särskilt i fråga om immateriella rättigheter och begränsningar av utnyttjanderätten.

Kunskapspridning

15. Organ som finansierar offentlig forskning ska se till att vetenskapliga publikationer som utarbetas på grundval av den offentliga forskningen och som är godkända av alla parter blir fritt tillgängliga.
16. Fri tillgång till forskningsdata ska främjas, i enlighet med OECD:s principer och riktlinjer för tillgång till data från offentligt finansierad forskning och med hänsyn till begränsningar i samband med kommersiellt utnyttjande.
17. För att garantera fri tillgång ska det med hjälp av offentliga medel inrättas arkiv för forskningsresultat (som t.ex. Internetbaserade databaser).

Uppföljning av genomförandet

18. Det ska införas mekanismer för att övervaka och se över utvecklingen inom de offentliga forskningsorganisationernas kunskapsöverföring, t.ex. genom årliga rapporter från de enskilda offentliga forskningsorganisationerna. Denna information ska tillsammans med bästa praxis göras tillgänglig för andra medlemsstater.
-